

ÉLŐ ERDÉLY EGYESÜLET

Csíkszereda

HONISMERETI TANULMÁNY

André Emőke
Csíkszereda
Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

2014

I. Bevezető.....	4
1.1. Alapadatok.....	4
II. Csíkszereda története.....	4
2.1. Megalakulása.....	4
2.2. Nevének eredete.....	6
2.3. Fontosabb események.....	6
2.3.1. Vallásos események.....	6
2.3.2. Nem vallásos események.....	7
2.4. Csíkszeredai neves személyiségek.....	8
2.4.1. Művészek.....	8
2.4.2. A sport nagyja.....	9
2.5. Társadalom/Társadalmi folyamatok.....	9
2.6. Csíkszereda szerkezete.....	10
2.7. Építészet.....	10
2.7.1. Építészeti kincsek.....	10
2.8. Lakáskultúra.....	11
2.9. Táplálkozás kultúra.....	11
2.10. Öltözködés.....	12
2.11. Gazdasági élet.....	12
2.12. Közlekedés.....	14
III. Csíkszereda ma.....	15
3.1. Oktatás.....	15
3.2. Kultúra.....	15
3.3. Településfejlesztési programok.....	16
3.4. Intézmények.....	16
3.4.1. Egyházak.....	16
3.4.2. Kulturális intézmények.....	17
3.4.3. Civil szervezetek.....	18
IV. Élő örökség.....	19
4.1. Természeti értékek.....	19
4.2. Épített örökségek.....	20
4.2.1. Műemlékek.....	20
4.2.2 Emlékművek.....	22
4.2.3. Temető.....	22
4.2.4. Szobrok.....	23

4.2.5. Emlékház.....	23
4.3. Tárgyi örökségek.....	23
4.3.1. Egyházi gyűjtemények.....	23
4.3.2. Kegytárgyak.....	24
4.4. Élő hagyományok.....	24
4.4.1. Népszokások.....	24
4.5. Hagyományos mesterségek.....	24
4.6. Hagyományőrző rendezvények.....	25
V. Vendéglátás/Turizmus.....	25
VI. Összefoglalás.....	25
VII. Melléklet.....	26
VIII. Felhasznált irodalom.....	32

I. Bevezető

1.1. Alapadatok

A település neve amit be mutatok e tanulmány keretei között Csíkszereda, románul Miercurea Ciuc és Szeklerburg németül. A román név a tükörfordítása a magyarnak, a német pedig azt jelenti, hogy Székelyváros. Aztért választottam, Csíkszeredát, mert úgy gondolom, hogy olyan múltal rendelkezik, és olyan történelmi illetve természeti kincsek vannak a városba amelyeket érdemes megismerni.

Csíkszereda Hargita megyéhez tartozik, pontosabban a megye székhelye. Hargita megye Belső-Erdély keleti szélén, a Keleti-Kárpátok ölelésében helyezkedik el. Határa kelet fele a Keleti-Kárpátok, amelyet párhuzamosan követ a Görgényi havasok és a Hargita vulkáni vonulata. Hargita megye területe 6639 négyzetkilométer, Romániának 2,8 százaléka. A terület közel 60 százalékát hegyvidék alkotja (szereda.ro).

Csíkszereda Erdély keleti felében helyezkedik el, a Hargita hegység vulkáni vonulata és a Csíki-medence középső részén. A város az Olt folyó partján és a Somlyó-patak peremén fekszik, az 1033 méter magas Nagy-Somlyó lábánál (szereda.ro). Alcsík és Felcsík kereszteződésénél helyezkedik el, 730 méter tengerszint feletti magasságban (Vofkori, 2007). Csíkszeredához tartozik még Csíksomlyó, Csíktaploca és Zsögöd. Hogyha valaki Gyergyószentmiklós felől szeretné megközelíteni Csíkszeredát, akkor felcsíkon kell átjönnie: Csíkszentdomokos, Csíksznettamás, Csíkkarcfalva, Csíkdánfalva, Csíkmadaras, Madéfalva, Csíkcsicsó és utána már Csíkszereda következik. Tusnád felől alcsíkon keresztül lehet megközelíteni a várost: Csíkkozmás, Csíkszentmárton, Csíkszentkirály és Csíkszereda. Kézdivásárhely felől át kell jönni a Kászonokon, a Nyerges-tetőn és utána alcsíkon. Közvetlen vasúti kapcsolatban áll Bukaresttel, Brassóval, Szatmárnémetivel, Nagybányával, Mangáliával, Jászvásárral és több hazai nagyvárossal (szereda.ro)I.

Elsősorban Csíkszereda sajátosságai közé tartozik, az éghajlta. Másodsorban egy kiemelkedő érdekesség kapcsolódik a nevéhez az, hogy minden évben a világ különböző tájairól, emberek sokasága zarándokol a városhoz tartozó Csíksomlyóra, a pünkösdi búcsú miatt. Harmadik sajátossága az, hogy Csíkszereda ásványvízforrásokkal rendelkezik. A forrásoknak a legfontosabb lelőhelyei Csíksomlyón, Csíkszeredában és Zsögödben vannak. Ezekről a sajátosságokról a későbbiekben részletesebben írok.

II. Csíkszereda története

2.1. Megalakulása

A település kialakulásáról, keletkezésének idejéről nincsenek pontos adatok. Az azonban ismert tény, hogy a város Csíktaploca és Zsögöd határából kiszakított területen keletkezett (Vofkori, 2007). Kb. a 15. század elején felső utasításra szakították ki a szomszédos Zsögöd és

Taplaca községek határából. Csíkszereda eleinte 144, majd 200 holdnyi területen igyekezett Csíkszéknek vásáros szerepét betölteni (Vámszer, 2007). Az első Csíkszeredáról szóló hivatalos dokumentum 1558. augusztus 5-én Izabella királyné által, fia János Zsigmond nevében kiállított szabadságlevele. Azonban többen úgy gondolják, hogy a településalapítása, az 1400-as évek elejére tehető. Luxemburgi Zsigmond 1427-ben Torjavásárhelynek, a mai Kézdivásárhelynek adott kiváltságlevelében található az első közvetett utalás Szeredára. A város, valamint lakóinak száma soha nem volt igazán nagy. A középkorban gazdasági élete, kézműves ipara sem volt igazán fejlett. A céhes gazdálkodási forma nem alakult ki Csíkszeredában. Ugyanebben az időszakban Székelyudvarhelyen már 16 céh működéséről vannak adatok, Segesváron pedig a céhes gazdálkodás már két évszázaddal korábban kialakult. A 17. században Csíkszereda sokat szenvedett a török-tatár betörésektől és különösen megviselte az 1661-es török pusztítás. 1661. október 21-én a muzulmán hitharcosok a csíkiak felett győzelmet arattak. A csíkszeredaik közül sokan fogollyá váltak. Néhányan a hegyekbe menekültek, mások a csíksomlyói kolostorba. A rabságba jutottak soha nem térhettek haza, a város elpusztult. A 18. század elején a város gazdasági helyzete szegényes volt, viszont a század második felétől egyre több kereskedő és mesterember telepedett le, de a város fejlődésében alig volt érezhető hatásuk. A nagyobb méretű letelepedést korlátozta az, hogy kevés volt a beépíthető terület (Vofkori, 2007). A vizenyős terület miatt, nagyon sok munka volt a víz levezetésével és a sok földnek az odavitelével, hogy legalább egy kicsike földrészlet kapjanak az emberek letelepülésre. Csíkszereda még a 19. század közepén is nagyon szegényes külsejű és kicsi létszámú város volt. Fejlődése 1879-ben kezdődött, amikor megyeszékhellyé vált és amikor 1896-ban vasút-összeköttetést kapott. A második fejlődési korszaka a két világháború között volt, amikor a városi tanács kiegyenesítette a ki-beugró házak utcai vonalát és a vasútállomás és a megyeháza közötti sáros piacteret feltöltette. A harmadik fejlődési korszak akkor következett be, amikor Hargita megye székhelye lett (Vámszer, 2007). Csíkszereda nem lett olyan egyszerűen megyeszékhely. „El volt döntve, hogy Csíkszereda lesz Hargita megye székhelye de egyik éjjel megváltoztattak a döntést és azt mondták, hogy Udvarhely lesz. Ekkor a városból mindenki kivonult a régi kultúrház elé, ahol most a színház van és tüntetést szerveztek. Azt ordibálta mindenki, hogy: Udvarhelyre nem, megyünk aszalt szilvát nem eszünk. A tüntetésnek aztán meg lett az eredménye, mert Csíkszereda lett a megyeszékhely. Ekkor kezdett fejlődni a város.” – mondja Kovács Mária, aki kis korában Csíksomlyón élt, majd 1978-ba Csíkszeredába költözött. Ebben az időszakban épült fel a szép és nagyméretű Művelődési Háza, sok állami hivatali épülete és a tömbházak (Vámszer, 2007).

2.2. Nevének eredete

Csíkszereda a nevét onnan kapta, hogy mindig szerdai napon volt a hetivásár (Vámszer, 2007). A "Csík" elnevezésnek több magyarázat is van. A legrégebbi adatok szerint ez a megnevezés még a hunok idejéből a csík halfajta nevéből származik. Benkő József szerint, a várost a Kárpátok kimagasló ágai veszik körül, azonban Csíkszereda sík, egyenes területen helyezkedik el. Szerinte feltételezhető, hogy a sík-ból keményebb kiejtéssel Tsik lett és ezért nevezték így a várost (Vitos, 2002). Más vélemények szerint a Csík lehet személynév is. A török csík szónak határsáv a jelentése (Vámszer, 2007).

2.3. Fontosabb események

2.3.1. Vallásos események

A katolikus hitélet egyik legjelentősebb eseménye a zarándoklat vagy a búcsújárás, ami nem más, mint a hit nyilvános megvallása. Az egyéni búcsújárás a középkorban az otthoni környezetből való kiszakadást is jelentette. A zarándok azért indult el, hogy lelki megnyugvást találjon a szent helyen. Később az egyéni vezeklés helyett a tömeges búcsújárás terjedt el. A zarándokok azért indultak útnak, mert segítséget vártak a bajban, gyógyulást a betegségben, hálát szerettek volna adni a már elnyert kegyelemért vagy egy olyan lelki békét reméltek, amely lehetővé tette a bajok könnyebb elviselését. A székely nép körében már a 15. századtól népszerű volt a Boldogságos Szűz Mária tisztelete. Mária-ünnepeken a Somlyó környéki nép a Sarlós Boldogasszony tiszteletére épült templomhoz gyűlt össze. IV. Jenő pápa a ferences szerzetesek megsegítésére az 1444-es rendeletében búcsút engedélyezett azoknak a híveknek, akik a csíksomlyói Mária-templomot segélyezik. A 16. század második felében fordulat következett be a búcsújárásban. 1567-ben a hitújítás korában János Zsigmond erdélyi fejedelem Csík, Gyergyó és Kászon katolikus népét az unitárius vallás felvételére kényszerítette. A hagyomány szerint a székelyek István gyergyóalfalvi plébános vezetésével fegyvert fogtak a hitük védelmére és Hargitán szembeszálltak a hitújítók hadával. Eközben az asszonyok, a gyermekek, az idősek Somlyón maradtak és a győzelemért imádkoztak. A reformáció terjesztői felett aratott győzelem után a Hargitáról levonuló székelyek nyírfaággal díszítették zászlóikat. A templomban maradt nép eléjük ment, együtt tértek vissza Isten házába és hálát adtak a Szűzanyának. Utána fogadalmat tettek, hogy minden évben pünkösdi szombatján el fognak zarándokolni Csíksomlyóra. Ezt a fogadalmat a csíki nép máig megtartotta (Vofkori, 2007). Később is volt egy fordulat a csíksomlyói búcsú életében. A kommunista időkben, amikor Nicolae Ceaușescu uralkodott tiltotta a vallást és ezzel együtt a pünkösdi búcsút is. „Az emberek akkor is jártak búcsúra titokban. Nem mentek annyian, mint, most, de úgy ahogy tudtak kimentek a Mária szoborhoz és a templomba misét is tartottak. Volt, aki a nyeregbe is kiment, de ott nem volt mise. A tiltás miatt nem szűnt meg teljes mértékben a búcsúra járás.”- mondta Kovács Mária

beszélgetésünk során. A falvakban a kereszthaljak önkéntesen szerveződtek. Régen a kegyhelyen a toronyból figyelték a csoportok érkezését és haranggal jelezték jövetelüket. A helyi papok közül, a ministránsok kíséretével valaki a fogadásukra indult. Pünkösöd szombatján és vasárnapján hosszú sorokban vonultak a vallásos emberek a templom felé, azért, hogy kézzel, virágokkal, zöld ágakkal vagy zsebkendővel megérintsék a Mária-kegyszobrot és, hogy elmondhassák imáikat, fogadalmaikat, kéréseiket. Az ünnepi misét követő, úgynevezett kikerülés vagy körmenet minden búcsú fénypontja. A történeti hagyomány szabta meg a kikerülésen részt vevő kereszthaljak sorrendjét. Székek szerint csoportosultak 1876 előtt, azon belül pedig falvanként, városonként. A kikerülésben minden kereszthalja saját keresztjével és lobogójával haladt. A zászlók között létezik még ma is egy sajátos méhkas alakú jelvény, úgynevezett labarum, amelyet mindig a gimnázium egyik végzős diákja vitt. Ez eredetileg római hadizászló volt. Egy hagyomány is él Csíkszeredában ezzel kapcsolatosan, mi szerint az a diák, aki segítség nélkül végig tudja vinni a labarumot, az papi pályára lép (Vofkori, 2007). A csíksomlyói búcsú kisugárzása ma is erős. Ma is azt kéri a székek a Szűz Máriától, hogy tekintsen le gyermekeire, áldja meg Székelyföld határait, az embereket, hogy legyenek dolgozók, törekedjenek az erkölcsös életre (csiksomlyo.ro).

2.3.2. Nem vallásos események

Az egyik legfontosabb esemény Csíkszereda életében az Ezer Székely Leány napja (1.ábra.). Hagyományosan július első szombatján tartják az ünnepséget a csíksomlyói nyeregben, a Hármashalom-oltárnál (szereda.ro). A rendezvény kezdeményezője Domokos Pál Péter volt (Vofkori, 2007). A székely lányok régebb, akárcsak most is, a megélhetés lehetőségeit keresve Székelyföld területét elhagyták és ezért kellett a hazahívó szó (szereda.ro). Az első alkalommal 1931-ben, 1600 leány gyűlt össze. A második és harmadik találkozón szükségesnek érezték a székelylegények egybehívását is (Vofkori, 2007). Az ünnepségen részt vevők gyóntak, áldoztak, énekeltek, táncoltak és fogadalmat tettek, hogy ruhájukhoz, hitükhöz, szokásaikhoz ragaszkodni fognak. Az évek során az Ezer Székely Leány Napja igazi mozgalommá vált (szereda.ro). A találkozó 1934-ben befejeződött, mert az akkori hatalom a nagy tömegeket mozgósító ünnepségeket betiltotta. Az 1989-es rendszerváltást követően Csíksomlyó újból egybehívta a fiatalokat (Vofkori, 2007). Az ünnepség ma is a hagyományörző csoportok találkozásának és a székelyföldi kulturális értékeknek, a népdal, a néptánc, a népviselet megőrzésének kíván lehetőséget nyújtani. Az idén, 2014-ben a bejegyezési kártyák alapján 2135 viseletbe öltözött leány és 938 legény vett részt az Ezer Székely Leány Napján (szereda.ro).

Csíkszeredában minden évben, augusztus elején megrendezésre kerülnek a városnapok. Azért augusztus elején szervezik meg, mert Izabella királynő 1558. augusztus 5-én először említi Csíkszeredát mezővárosként, Tordán kiadott kiváltságlevelében. Tehát ez a város életében egy

fontos évfordulónak számít. Az ünnepség alatt a hagyományos értékek kerülnek előtérbe. Fellépnek a környékbeli fúvós zenekarok, a központi parkban kézműves vásárra kerül sor, az elmaradhatatlan Pityókafesztivál mellett. Ilyenkor a város kultúrintézményei is ünnepi programmal készülnek, könyvbemutatókkal, kiállításokkal, színházi előadásokkal, szabadtéri gyerek- és felnőtt programokkal (szereda.ro).

2.4. Csíkszeredai neves személyiségek

2.4.1. Művészek

Nagy Imre (2.ábra.), Csíkszereda nagy képzőművésze 1893. július 25-én született Zsögödben. A nehezen kezelhető diákra felfigyelt Zsögön tanár úr és pártfogásába vette. Nagy Imre már az iskolában rajzolt, már ott kiérdemelte a művészi nevet. Később megrendelésre is rajzolt, egy rajz ára egy palacsinta volt. Részt vett mindkét háborúban. Az első világháborúban végezte el a marosvásárhelyi tiszti iskolát, ekkor került Mezőtúrra, ahol egy kis katonai művésztelep működött. A szabadság alatt Pestre utazott és beiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára. 1917-től 1924-ig tanult. Nem tudott tartósan Zsögöd nélkül élni, hazatért hát és 1924-től 1944-ig festett és gazdálkodott. A festő és a gazdálkodó egymás mellett élt benne, de nem mindig békében, mert a festő egyre többet akart. Apja halála után egy kevés időre a gazdálkodást választotta, mert egyedül kellett a birtok gondját viselnie. Végül a negyvenes évek elején bérbe adta a birtokainak egy részét, mert győzött benne a művész, aki akkorra már sikeres volt. Nagy Imre járta a sikeres művészet útját viszont a hely ahova mindig visszatért és az általa ábrázolt világ nem változott. Az Zsögöd maradt, mert az volt az a része a világnak, amelyben Nagy Imre megtalálta minden ábrázolásra méltót (Vofkori, 2007). 1976. augusztus 22-én meghalt. Csíkszeredában egy általános iskolát neveztek el róla.

Nagy István (3.ábra.) 1873. március 28-án született Csíkmindszenten. A csíkszeredai gazdasági felső népiskolában tanult. 1888 és 1892 között elvégezte a kolozsvári tanítóképzőt, az alföldi Homokmégyen tanított. Az iskolában kiállította szénrajzait, ezáltal Keleti Gusztáv fedezte fel tehetségét, így került a budapesti Mintarajz iskolába, ahol rajztanári oklevelet nyert. Ezután Münchenbe és Párizsba tanult, majd nyolchónapnyi tanulmányútra Itáliába ment. 1902-ben újabb vándorévek kezdődtek, az első világháborúig, de ezúttal szülőföldjén: Csíkban, Gyergyóban. Első kiállítása 1902. június 8-án nyílt meg Csíkszeredában. 1919-ben Budapestre költözött. 1920-tól a Nagyalföldön festett, először Szentés, majd Kecskeméten és Baján. Nagyszabású gyűjteményes kiállítása 1923-ban általános elismerést váltott ki. Ezután hosszabb időre hazatért Erdélybe. Kolozsváron és Brassóban szerveztek műveiből kiállítást, ezek a bemutatók a korabeli képzőművészeti élet maradandó élményt nyújtó eseményei voltak. 1933-ben véget értek vándorlásai, véglegesen Baján telepedett le és emlékezetből festett erdélyi tájakat. 1937. február

13-án halt meg a bajai kórházban (Murádni, 1984). Csíkszeredában az ő nevét kapta a Művészeti líceum és Csíkmindszenten az általános iskola.

2.4.2. A sport nagya

Vákár Lajos (4.ábra.) 1910. szeptember 8-án született Csíkszeredában. Az ő nevéhez fűződik a legnépszerűbb csíki sport, a jégkorong. 1929 és 1954 között volt a csíkszeredai jégkorong csapat játékosa volt és az ő kezdeményezésére alakult meg az 1920-as évek végén az első jégkorong együttes. 1954-től edzőként és tanácsadóként támogatta a csíki hokit. A második világháború utolsó éveiben a gyimesi határnál szolgálta a magyar hazát. 1933-ban hunyt el. A csíkszeredai műjégpálya felvette a nevét 1999. január 16-án (Dobos, 2010).

2.5. Társadalom/Társadalmi folyamatok

A lakosságra vonatkozó első adatok 1634-ből származnak. Az összeírásban összesen 108 személy szerepelt. 1758-ban a lélekszám 350-re növekedett, 1850-ben már 960 lakosa volt a városnak. 1992-ben a hivatalos népszámláláskor 46 192 főt számoltak (Csíkszereda, 2011). Csíkszereda teljes népessége 2002-ben 42 ezer fő volt, ami az 1992-es népszámláláshoz képest négy ezer fős népesség csökkenést jelentett. A csökkenés oka elsősorban az elvándorlás volt, a születések száma az alacsony termékenység mellett is meghaladta az elhalálozásokét. A város lakosságának száma a megyésítést követően kezdett gyors ütemben emelkedni. A beköltözők nagy része falvakból jött, de nagy számban érkeztek románok is. A román betelepülés a hetvenes években volt a legintenzívebb, szemben Sepsiszentgyörggyel, ahova elsősorban a nyolcvanas években költöztek be a románok. A magyarok és a románok korszerkezete különbözik, ami abból is látszik, hogy átlagéletkoruk öt évvel alacsonyabb, mint a magyaroké. A románok és a magyarok esetében 2002-ben pozitív volt a természetes népmozgalmi egyenleg. A magyarok esetében a születések 8,8 és a halálozások 8,2 ezrelékes arányszáma mellett az éves gyarapodás 0,6 ezrelékes volt. A románok esetében a születési arányszám 10, a halálozási arányszám 4, a gyarapodás pedig 6 ezrelékes volt. Ennek ellenére a város népessége egyre csak fogyatkozott, aminek az elvándorlás volt az oka (Csata, Kiss, 2007). Csíkszereda lakossága 2007-ben 41 971 fő volt, ebből alkalmazott 16 880 fő, ipari foglalkozottak száma 5039 fő, kereskedelembe foglalkozottak száma 3 460 fő volt. Négy felsőoktatási intézmény volt és 3 807 fő volt a felsőoktatásban részt vevő hallgatók száma, 36 szakon. Az alapfokú oktatási intézmények száma 29 volt a 2007-es adatok szerint és 10 652 fő vett részt az alapfokú oktatásban (György, 2011). A 2011-es népszámlálási adatok szerint Csíkszeredában 37 980 személy lakik, ebből 31 278 személy magyar, 6.633 pedig román anyanyelvűnek vallotta magát (Kertész, 2012). Más adatok szerint a népszámláláson 30.719 magyar nemzetiségű személyt írtak össze és 6374 román nemzetiségűt. A 2002-es népszámláláson Csíkszeredában 34.359 személy vallotta magát magyarnak és 7274 román nemzetiségűnek (Kozán, 2011). Csata és Kiss (2007) előreszámításai

szerint a város lakossága 2022-ig 14, 2032-ig 22 százalékkal fog csökkenni. Mivel nagyobb részt a környező településekre való kiköltözésekről lesz szó, a tényleges népességveszteség nem lesz ennyire katasztrofális. A kiköltözők nagy része továbbra is Csíkszeredában fog dolgozni, illetve annak intézményrendszerét fogja használni. Az előreszámításuk szerint Csíkszereda népessége a migráció miatt fog csökkenni.

2.6. Csíkszereda szerkezete

A város legelső települési helye a kelet-nyugat irányú főutcából állt. Ez a város mai központjától a római katolikus templomig terjed. Ezt a részt Város közé-nek nevezték. A városnak a közepe, a piactere volt (Vámszer, 2007). Később két, egymásra T formában merőleges főutcából álló település szerkezet alakult ki. Ehhez később hozzá csatolódtott a mai Márton Áron Gimnáziumig terjedő terület, ami Taplocának Csütörtökfalva nevű tízése volt. A Mikó-várig terjedő főutca, a régi Martonfalva valamikor Zsögödhöz tartozott viszont a 19. század második felében Csíkszeredához került (Csíkszereda, 2011). Csíkszereda 1332-34-es pápai jegyzékben még nem szerepelt viszont Csíksomlyó igen, ugyanis az első évszázadokban egyházi központ volt, később politikai és közigazgatási székhelye lett Csíkszéknek, de csak 1878-ig. Ettől kezdve Csíkszereda lett a megyeszékhely (Vámszer, 2007). A mellékletben levő térlepen (4.ábra.) látszik a városnak az alakulás. A mai térképen bekeretezett rész jelzi azt, hogy régebb mekkora volt Csíkszereda.

2.7. Építészet

Csíkszereda építészetében az egyik említésre méltó esemény a Nemzeti Bank költöztetése (6-ábra.). A Kossuth Lajos utca szomszédságában állt régebb a bank épülete. A szép kivitelű középület a város építészeti értékeinek egyike. Az új szocialista városrendészeti elképzeléseknek a Nemzeti Bank is útjában állt. Sorsa felől mégis kedvezően döntöttek, nem bontották le csak elköltöztették. A költözés tervét Bukarestben készítették, a szállítást a Hargita megyei Építő-Szerelő Vállalat végezte. A 2400 tonna súlyú épületet egy vasbeton alapba fogták és vasból készült alátámasztási elemekre helyezték. 1984. július 29-én, reggel fél tízkor 127 méteres útjára indították el. Egy hónapig tartott a költöztetés, a jelenlegi helyére augusztus 29-én este 19.58 órakor érkezett meg (Vofkori, 2007). Kovács Mária elmondta, hogy: „a banknak a költöztetése a városban nagy szenzációnak számított. Nagyon lassan haladt, egy nap csak pár percet ment. Ami még érdekes, hogy a költöztetés közben az emberek dolgoztak benne.”

2.7.1. Építészeti kincsek

A Pál Gábor-féle ház (7.ábra.) egyemeletes, villaszerű sarokház a Petőfi Sándor utca és a Tudor Vladimirescu utca sarkán. Dr. Pál Gábor építtette, aki ügyvéd volt, a két világháború között országgyűlési képviselő, később szenátor és 1940 után a magyar képviselőházban Csíkmegye képviselője. A városban az épület stílusa egyedi, tömegében fegyelmezett,

díszítésében tartózkodó, de mégis igényes. 2006-ban a magyar kormány költségén felújították és később Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusának adott helyet (Csíkszereda, 2011). Legfőbb díszítőeleme a torony és a lépcsőház eresze alatt végigfutó csipkés szegély. Ablakai keskenyek, sokszög záródásúak. A ház legdíszesebb része a Petőfi Sándor utca irányába tekint. A bejárat előtti alacsony, kőoszlopos kerítésének mára csak az alapja maradt meg (Vofkori, 2007).

Az egykori Apafi Mihály, mai Petőfi Sándor utca jobb oldalán apró boronaházak sorakoztak. Az első világháború után ezeket a házakat lebontották és helyükre kőházakat építettek. A 22. és 24. szám alatti házakat Gáspár-házaknak nevezték. Ezeket Berek Ferenc tervezte, aki csíkszeredai építész volt, az egyedi vonásokat viselő terveit mindenki felismerte. 1931-ben vásárlás útján Gáspár Endre és Kánya Júlia tulajdonába került, majd 1937-ben felépült a ma is létező, három szobából, egy konyhából és kamarából álló épület. Napjainkban a Nyugdíjasok Kölcsönpénztárának az otthona (Vofkori, 2011).

Egy másik jelentős épület az egykori Polgári Leányiskola, ma a Petőfi Sándor Általános iskola (8.ábra.). Egy rozoga faépületben kezdte meg a működését, 1880. szeptember 30-án. Indulásakor 47 tanítvány iratkozott be. 1880-as években világossá vált, hogy a roskatag épület már nem felel meg a feladatának, ezért 1833-ban a jövőnek is építendő iskola létrehozását határozta meg a törvényhatósági közgyűlés. Az új épület átadására 1891 szeptemberében került sor. Csíkszeredában akkor hasonló nagyságú középület nem létezett (Vofkori, 2007).

Más jellegzetes épületek a Vigadó, amely szecessziós stílusban épült 1904-ben, valamint a vele szemben levő, szintén szecessziós stílusban épült Bocskor- féle ház, amely régebb a Művészeti Népiskolának adott otthont (Csíkszereda, 2011).

2.8. Lakáskultúra

A mellékletben tekinthetőek meg a régi lakásoknak a berendezései (9.ábra., 10.ábra., 11.ábra., 12.ábra.). A bejáratú ajtón belepve az ebédlő volt, annak közepén egy nagy asztal (Vitos, 2003). A falakon családi képek, falvédők voltak. A szobában mindig az ablaktól jobbra állt a vetett ágy. Vele ellentétben a festett láda. A 17. századtól a 19. századig Székelyföldön népszerű volt a bútorfestés. Ez a templomfestő asztalosmesterek hatására kezdett elterjedni. A festésnél székely motívumokat használtak például tulipánt (Szász, 2003).

2.9. Táplálkozás kultúra

A táplálkozás szempontjából a családok önellátóak voltak, akárcsak, mint más tevékenységekben. A saját házukban előállított tej és tejtermékek voltak a fő táplálékuk például: juhtúró, sós sajt, aludttej, vaj. Ezen kívül a hús, például: disznó, juh, háziszárnyasok valamint a kenyér és a puliszka. Inkább puliszkával éltek, levesek, húsok, túró mellé és hideg ételek mellé is fogyasztottak. A csíkiak fával kereskedtek, hordókat, kádakat stb. árultak, lehetőség szerint gabonáért. Azoknál a családoknál, ahol nem tudták megtermelni a kenyérnek való gabonát, ott a

kenyeret a puliszka pótolta. A szegény családoknál csak ünnepnapokon került kenyér az asztalra. Süteményeket általában ünnepnapokon készítettek: sós és édes palacsintákat, zsírban sült pánkót, kürtöskalácsot és lepényt. Az ünnepi ételek jól elkülöníthetők a hétköznapi ételektől. Ünnepi ételnek számított a töltött káposzta és ez a mai napig így van. A hústölteléket régebb, a rizs elterjedése előtt kukoricadarával készítették. Régebb reggelire valami gyengébb levest fogyasztottak például tejes puliszkát valamint túros puliszkát és tojásrántottát. Ebédre levest és utána második fogást. A vacsora mindig meleg volt: aludttej puliszkával, túros puliszka, tojásrántotta, oldalas puliszkával. Munkaidőben az uzsonna sem maradt el, ami házikenyer volt szalonnával, főtt tojással, piros hagymával, juhtúróval. Vásár vagy ünnepnapokon mindig valamilyen savanyított húsos leves került az asztalra, de nem a mai húsleves, az csak a 20. században terjedt el. Zöldségek közül sok káposztát és hüvelyest fogyasztottak valamint pityókát, ami nagyon sok családot mentett meg az éhezéstől. Ették héjába főve, sültve, pityókatokányként hetente legalább kétszer. A 20. századtól kezdték készíteni a szilvás gombócot, angyal bügyűrőt. A székely konyha a kerti és a vadon élő fűszernövényeket is mindig előnyben részesítette. Jellegzetes erdélyi fűszernövénynek számít a tárkony, a csombor, a kapor és a torma. Ezeken kívül régebb akárcsak ma is a székelyek jártak gombászni, eprészni, málnászni, szedrészni. Ismerték és használták a gyógynövényeket. A székelykonyha nem változott sokat az évszázadok során (Szász, 2003).

2.9. Öltözködés

A csíki székely viseletnek szimbolikus jelentése volt, mindig jelezte a viselőjének nemzeti, társadalmi, felekezeti hova tartozását és életkorát is. Az ünnepek, a szokások, a gyász az öröm és az időjárás függvényében változtak a viseletek is. Mára ezek a jelek csupán díszítmények. A ma ismert viselet a közrendi viseletből alakult ki, amelyet a nők készítettek háziszőttesből. A férfi viselet (13.ábra.) csupán a díszítésében különbözik más tájegységek viseletétől, a helyi jelleget a harisnya díszítése hordozza. A férfi viselet a fehér posztó nadrágból, kenderből vagy lenből készült ingből, fekete posztó mellényből és csizmából áll. Télen fekete báránybőr sapkát viseltek, nyáron fekete kalapot. A női viselet (14.ábra.) színesebb a férfiakénál, a 18. század utolsó felére alakult ki. A női viselet részei a fehér csipkés ing, szoknya, alatta fehér vászon alsószoknya, mellény, kötény és csizma. A lányok, ha szalagot hordtak a hajukba az azt jelentette, hogy hajadonok, az asszonyok kontyot viseltek (csszm.ro). A csíkiak a szoknyán a pirosat és a feketét kedvelték. A rokolya csíkjai Alcsítól Felcsíkig egyre szélesebbek (Gazda, Haáz, 1998).

2.11. Gazdasági élet

Csíkszereda gazdasági életéből legelőször a vásárokat említeném meg, mert, ahogy a hagyomány is tartja Csíkszereda vásáros helyből fejlődött várossá. A városban minden héten,

szerdán voltak a vásárok, ezen kívül minden évben sokadalmakat rendeztek farsangkor, Pünkösöd előtt másfél héttel, Margit napkor és Szent Mihály napján. Egész Székelyföldről vittek árut. A kemény telek sem jelentettek akadályt a farsangi vásárok megtartásában. Csupán a megjelenő vásárosok és a felhajtott állatok száma az évszak miatt valamivel alacsonyabb volt. A belpiaci vásár gyengébb volt a középszerűnél, hiányoztak a készruha kereskedők, a vasmű árusok, a kalap és cipő árusok. A mézeskalácsosoknak működött jobbacskán az üzlet és a legkeresettebb cikkek a kész asztalos bútordarabok voltak. Voltak heti vásárok is, amelyeket a 20. század harmadik évtizedéig csak szerdán tartottak. Itt elsősorban élelmiszereket, zöldségeket, szárnyasokat, tojást, tejet árultak. A város szombati napokon is hetipiacot engedélyezett élelemárúsításra, 1931. május 31-től. Ma már nagynak mondható a csíkszeredai piac, amely a hét minden napján fogadja a vásárlókat (Vofkori, 2007).

Csíkszeredában a kézműves, iparos életnek egy sajátos formája alakult ki. Az iparosok nagy része más tájakról jöttek ide, és megfelelő feltételeket találtak a szakma gyakorlására, ezért le is telepedtek. A szakmai ismeretek tökéletesítése érdekében a csíkszeredai iparosok vándoroltak, világot jártak, hogy az önállósodáshoz szükséges szakmai igényeknek meg tudjanak felelni. Csíkszereda ismert mesteremberei között tartották számon Császár Félix kocsigyártót, aki 1886-ban született Csíkrákoson. Tíz évig vándorolt, majd önállósodott, Csíkszeredában az egyik legmodernebb műhelyt rendezte be. A kézművesek közé tartozott a koporsókat előállító és forgalmazó Barcsay Károly. Vállalta érc- és fakoporsók szállítását, valamint hullaszállítást is (Vofkori, 2007).

Csíkszeredában a sörgyár megszületésével történet az első igazi elmozdulás a nagyipari, gyári termelés irányába. A gyár megalapítása az 1860-as években a Csíkszeredába telepedő Romfeld családnak köszönhető. Romfeld Félix által előállított sör eljutott a Hargitán túlra is, Székelykeresztúrra. A keresztúriak szerették a német technológiával előállított sört, az azonban nem tetszett nekik, hogy az ital forgalmazásához német szöveget mellékeltek. Romfeld Félix halála után a családja irányította a sörfőzde működését, majd Gál Ferenc 1905-ben kibérelte a sörgyárat és öt év után meg is vette. A kereskedő egy év alatt újjáépítette (15. ábra.) és új gépeket szerzett be. Az első világháború után eladta sörfőzdéjét, és az a brassói Czell Rt. tulajdonába került. A csíkszeredai sörfőzés megszűnt a második világháborút követő évekbe. A gyári épületek új rendeltetést kaptak, egyik részében a villanytelep áramfejlesztő gépeit helyezték el, a másikon a Szeszipari Vállalat tárolta boroshordóit. A sörgyártás legújabb korszaka 1972-ben kezdődött el. Bukaresti döntés hagyta jóvá az új sörgyár építését. Helyét a város nyugat zónájába tervezték a gazdasági vezetők. A gyár rövid idő alatt eredményes pályát futott be. 1989-ben részvénytársasággá alakult. A Sör Rt. az ezredfordulóra az ország legnagyobb sörgyárává lépett

elő. A csíki sör címkéin, a Premiumon és a Harghitan ma is a Mikó-vár emblémája van (Vofkori, 2007).

A 20. század elején a Ganz cég volt az a szakmai vállalkozás, amely villanytelepek létesítésében úttörő tevékenységet fejtett ki Székelyföldön. Csíkszereda nyugati szélén, a vasúti pálya közelében volt felépítve a telep. Három dízelmozdonyt állítottak munkába, és a villanytelep építésével és berendezésével párhuzamosan megépült a faoszlopokra szerelt vezetékhálózat is. A csíkszeredai villanytelep első igazgatója Hodossy Kálmán volt, 25 évig dolgozott sikeresen. 1911-ben gyulladtak ki Csíkszeredában a fények. Az első években mérsékelt nyereséggel működött, viszont 1916-tól a háborús pusztításokat követő működtetési nehézségek miatt a vállalkozás fokozatosan veszteségesé vált. A villanytelep kérdése az 1930-as évek végén a város megoldatlan ügyévé vált, mert a város túlnőtte egykori villanytelepét. 1944-ben a visszavonuló német csapatok a vasútállomás közelében levő telepet felrobbantották. A három áramfejlesztő gép közül az egyiket kisebb javításokkal munkába tudták állítani. Az áramtermelésnek a helyreállítására új épületet kerestek, végül a régi Romfeld-féle Sörgyárat találták alkalmasnak. Az itt meglévő gépek nehezen tudtak lépést tartani a megnövekedett áramigénnyel. Főleg reggel és este az összes gép teljesítményére szükség volt. A villanytelep gépészei egyre megbecsültebb szakemberek lettek. Az elektromos áram ipari felhasználása csak 1962-től teljedett ki (Vofkori, 2007). Ahol létrejött az első villanytelep, a vasútállomás közelében, azt az utcát villanyteleputcának nevezik ma is.

2.12. Közlekedés

Csíkszeredában a közlekedés fejlődése a vasútépítéssel van kapcsolatba. Legelőször a gyimesi szoroson átvezető vonal tervét készítették el, az építkezést 1895 tavaszán meg is kezdték. Gál József emlékiratában az áll, hogy minden forgalmat a Hargitán át, lóvontatással bonyolítottak le a vasút építése előtt. Lovas szekerek szállították a helyszínre a vasút építéséhez szükséges dolgokat. A Sepsiszentgyörgy-Csíkszereda vasútvonal építésének is neki fogtak. A két vonal egy időben történő épülése azért volt szükséges, mert a gyimesi vonalhoz az építési anyagok szállítása nem vasúton, hanem szekéren történt. Sepsiszentgyörgy és Csíkszereda között a 63 km hosszú vasút építését 1895 májusában kezdték meg. A nagy vállalkozás az Olt folyó által alkotott nehéz terep ellenére is rendben haladt. A vasúti pályák építésekor, kézzel vagy lábbal hajtott, nyitott vasúti járműveket is forgalomba állítottak. Ezeket hajtányoknak (16.ábra.) nevezték és még a betegeket látogató pályaorvosok is ezekkel a járművekkel közlekedtek. 1896. október 7-én az utolsó sín pár is a helyére került Csíkszereda és Zsögöd között. Ezáltal az első gőzmozdony begördült a pályaudvarra (Vofkori, 2007).

III. Csíkszereda ma

3.1. Oktatás

Csíkszeredát úgy is szokták emlegetni, mint az iskolaváros. Jelenleg tízezer körüli a város oktatási intézményeiben tanuló gyermekek száma. Tíz napközi és óvoda otthon van, amelyekbe közel 2000 gyerek jár. Négy magyar és egy román tannyelvű iskolában tanulhatnak a 3500-4000 között váltakozó létszámú kisiskolások. Tanulhatnak a Petőfi Sándor, József Attila, Nagy Imre, Xantus János és a Liviu Rebreanu általános iskolákba. Alsó tagozata is működik a Nagy István Művészeti Szakközépiskolának, magyar nyelven és az Octavian Goga Kollégiumnak román nyelven. A középiskolások, akik kb. 4500-an vannak, nyolc intézmény közül választhatnak. Három elméleti gimnázium közül, ezek a Márton Áron és Segítő Mária Római Katolikus Gimnáziumok, ahol magyar nyelven tanulhatnak és az Octavian Goga Kollégium, ahol román nyelven. A Nagy István Művészeti Szakközépiskola, az egyetlen művészeti szakközépiskola a városban. Ezen kívül még választhatnak a tanulni vágyók négy szakiskola központ közül: a Joannes Kájoni közgazdasági, a Kós Károly építőipari, a Venczel József faipari és a Székely Károly iskolaközpontok közül (Csíkszereda, 2011).

A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem a romániai magyarság önálló egyeteme. Az egyetem három erdélyi városban, Csíkszeredában, Marosvásárhelyen és Kolozsváron nyújt magyar nyelvű felsőfokú képzést. Csíkszeredában két kar működik, a Gazdaság- és Humántudományok Kar és a Műszaki és Társadalomtudományi Kar. Az egyetem célja, hogy olyan szakembereket képezzen, akik a megszerzett tudásukkal hatékonyan járulnak hozzá a székelyföldi értelmiség gyarapításához. 2001 óta működik, 13 szakon kínál versenyképes tudást a hallgatóknak. Az épület, amely az egyetemnek helyet adott, az egykori Hargita szálloda, a szocialista építészet alkotása. (Csíkszereda, 2011).

3.2. Kultúra

A városban rengeteg kulturális program várja az érdeklődőket. Néhány példa: A Csíki Székely Múzeum négy állandó kiállítását (A csíksomlyói ferences nyomda, Megmentett szakrális kincseink, A Mikó-vár története, Csíki-idők járása) kb. 15000 turista szokta megtekinteni, az időszakos kiállításokat pedig évi 40-60000 látogató tekinti meg. Az intézmény nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy Csíkszeredát Székelyföld kulturális fővárosának tekintsék. Nagyméretű kiállításoknak adott otthont: Munkácsy-képek Erdélyben, Nagybányai Művésztelep, Tatárjárás, Egyiptom művészete a fáraók korában (szereda.ro). A Kájoni János Megyei Könyvtár hagyományos rendezvénysorozata a Könyvtára Napok, amelyet 2006 óta minden év áprilisában megszerveznek. A rendezvény célja a minőségi kultúrafogyasztásra való ösztönzés és az olvasás kultúra fejlesztése (Origo, 2014). Nemzeti Székely Népi Együttes hivatásos táncosai szerveznek táncházakat, fesztiválokat, táborokat és minden évben új

bemutatóval jelentkeznek, arra törekedve, hogy előadásuk mindig új színekkel gazdagodjon a koreográfiák és az előadások szerkezete által. Évente több mint száz előadást tartanak és magukénak tudhatnak több sikeres ausztriai, németországi, svédországi, spanyolországi, portugáliai, kínai és magyarországi turnét (hargitatanc.ro). A gyermekek mesebérlettel három produkciót nézhetnek meg egy tanévben. A felnőtteket magyar és világirodalom műveivel, prózai, zenés és alternatív jellegű produkciókkal várja a Csíki Játékszín (szereda.ro). Ferencz Angélával, a Hargita Megyei Kulturális Központ igazgatójával beszélgettem, az ő elmondása szerint, „ha sokkal szelesebben gondolunk a kultúrára, akkor azt is mondhatjuk, hogy vannak olyan kulturális szokások, beidegződések, amelyek jellemzőek a csíkiakra. Például hogy, milyen ételeket esznek, vagy, hogy este visznek szvettert magukkal, mert jobban le fog hűlni az idő. Az életmódból s a szokásokból kiderül, hogy más a kultúrájuk, mint valahol máshol. A csíkiakat valami jellemzi, a közös szokások és azok a dolgok, amik mindenkire jellemzőek az is kultúra.”

3.3. Településfejlesztési programok

A csíkszeredai önkormányzat nem régiben felújította a város több utcáját valamint átépítette a Transzilvánia mozit. Tehát Csíkszeredának hamarosan mozija is lesz, amelyet az önkormányzat fog működtetni. A épületben egy kávézót is létre fognak hozni, amelynek működtetésére licitálni lehet a jövőben (Barabás, 2014). Ezen kívül egyre több tömbházat szigeteltetnek, ezzel is szebbé téve a várost. A következő felújítást az 1982-ben épült négy-, hét- és nyolc emeletes tömbházak hőszigetelésére igényelte Csíkszereda Önkormányzata. Az előzetes számítások szerint a munkálatok következtében 45%-kal csökken az épület energiafogyasztása (szereda.ro). Csíkszereda Polgármesteri Hivatala a Fűzfa utca lakónegyed parkolóit, sétányait, zöld övezeteit is fel szeretné újítani a közel jövőben (szereda.ro).

3.4. Intézmények

3.4.1. Egyházak

A Szent Kereszt templom (17.ábra.) barokk építészeti stílusban épült, a 18. századból maradt fenn. A hívek költségén épült 1751 és 1758 között, az építés befejezésekor Szent Kereszt felmagasztalására lett megáldva. Kezdetben, a templomban három oltár volt. A főoltár barokk stílusú volt és különös technikával készült: feszület, golgotai domborítás és festmény. A két mellékoltárt a 19. század végéig Szűz Mária és Jézus képe díszítette. Ezeket a festményeket Mária és Jézus Szíve szobrokkal cserélték ki (Csíkszereda, 2011).

A Szent Kereszt műemlék templom szomszédságában épült 2001-2003 között a Millenniumi templom. Ez a templom Makovecz Imre műépítész terve alapján épült, a Nagyboldogasszony és a Magyar Szentek tiszteletére volt felszentelve. A kapubejáratok fölött 5-5 kereszt hirdeti a keresztény magyarság tíz évszázadát. A Millenniumi templom és a Szent Kereszt templom tükrözik Csíkszereda múltját és jelenét (Csíkszereda, 2011).

A Szent Ágoston templom Albert Homanni Márton tervei alapján készült, ugyanis az 1990-es évek elején kialakult az igény egy új katolikus templom és plébánia létesítésére. A templom 1200 személy befogadására alkalmas. A liturgikus térben egy gerenda-kereszt áll, rajta a 206 méter magas Krisztus-szoborral. Ennek két oldalán a templom védőszentjének, Szent Ágostonnak, és édesanyjának, Szent Mónikának a rézből készült körszobra magasodik. A templomnak 43 méter magas tornyai vannak, amelyben 2002-ben felszentelt harangot helyeztek el (Csíkszereda, 2011).

A református-egyházközösség Csíkszeredában 1887-ben alakult meg, 280 személlyel. A rendszerváltásig a Petőfi Sándor utcai imaházban tartották az istentiszteletet. A Decemberi forradalom utcába templomot építettek, 1990-2000 között. Templomukban több hitéleti és kulturális esemény mellett megrendezik a Julianus-díjak átadási ünnepséget is (Csíkszereda, 2011).

Az Evangélikus- Lutheránus egyházközösség 1997-ben alakult meg Csíkszeredában. Az önkormányzat 2000 februárjában az evangélikus egyházközösség rendelkezésére bocsátotta a Száz Endre utcában levő kétszintes épületet és egy hozzá tartozó telket. Hargita megye első magyar evangélikus templomát 2009. október 24-én szentelték fel. A megye 160 léleknyi lutheránushívő közössége a Csíkszeredai Evangélikus- Lutheránus Egyházközösség gondozása alá tartozik (Csíkszereda, 2011).

Az unitárius egyházközösség kezdeti időszaka 1969-re vezethető vissza. Ekkor az unitáriusoknak a református imaház adott otthont. 1975-ben megnövekedett a gyülekezeti lélekszám, ezért a Vallásügyi Hivatal engedélyezte az önálló egyházközösség bejegyzését. A Száz Endre utcában otthont vásárolt a helyi közösség az akkori kinevezett lelkész vezetésével, imaház és papi lakás céljából. 2004 őszén templomépítésbe kezdtek a meglévő ingatlan udvarán (Csíkszereda, 2011).

A görögkeleti egyházközösség temploma 1929 és 1935 között épült, neobizánci stílusban. A városban működik a Hargita és Kovászna megyei ortodox püspökség, amely a két megyében lévő több mint 100 parókia tevékenységét irányítja (Csíkszereda, 2011).

A görög katolikus templom (18.ábra.) a 20. század elején épült, ma az ortodox egyház tulajdona. Szent Péter és Szent Pál apostol védőszentek nevét viseli. A templom a modern egyházi építészet egyik fontos állomása. Az épületet 1992-ben műemlékké nyilvánították (Csíkszereda, 2011).

3.4.2. Kulturális intézmények

Csíkszereda kulturális intézményei közé tartozik a Csíki Székely Múzeum, Hargita megye legnagyobb múzeuma. Foglalkozik a Csíki-medence kulturális örökségének feltárásával,

örzésével, és bemutatásával. Az intézmények tapasztalata van az európai uniós projektek lebonyolításában. A Csíki Székely Múzeum a régió fontos idegenforgalmi célpontja (szereda.ro).

A Kájoni János Megyei Könyvtár a legnagyobb állománnyal rendelkezik Hargita megyében. Kulturális és szabadidős tevékenységekkel igyekszik folyamatosan jelen lenni a helyi közösség életében. Szolgáltatásainak alapját kb. 200 000 dokumentumból álló gyűjteményei képezik, könyvek, audiovizuális, elektronikus és egy egyéb dokumentumok (konyvtar.hargitamegye.ro).

A Hargita Megyei Kulturális Központ segíti a helyi társadalom, különböző közművelődési, közösségi szerveződéseit. Összekötő kapocsként szolgál a közművelődési intézmények és civil szervezetek körében. Feladata a megye kulturális értékeinek, hagyományainak gyűjtése, kutatása és megőrzése. Három fő tevékenysége van: a rendezvényszervezés, a felnőtt képzés és a kutatói munka. Rendszeresen jelenítenek meg kiadványokat. Célúknak tekintik a kielégíteni a térség lakosságának kulturális igényeit (ccenter.ro).

A Csíkszereda Kiadóhivatal 2003-ban jött létre. Saját munkái mellett, társkiadóként megjelentet kortárs irodalmi, népművészeti, képzőművészeti, helytörténeti, turisztikai, tudománytörténeti és politikatörténeti alkotásokat is. Leginkább magyar nyelvű kiadványai vannak, viszont van olyan, hogy különböző alkotások román és angol nyelven is megjelennek (szereda.ro).

Egy másik kulturális intézmény a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes. Több mint harmincéves múltja tekint vissza a városba, de mint hivatásos kulturális intézmény 1991-ben alakult meg. Feladatának tekinti a hagyományok megismertetését a következő nemzedékekkel és, hogy feldolgozza, illetve bemutassa a térség táncait. Céljait a romániai magyarság folklórkincsének begyűjtésével, megőrzésével, ezeknek magas szintű színpadra-vitelével igyekszik elérni. Az együttes nem csak Erdély városaiban, falvaiban szokott fellépni, hanem a határon túli színpadokon is bemutatja a népzene és a néptánc sokszínűségét (hargitatanc.ro).

A Csíki Játékszín Csíkszereda önkormányzati színháza, amely 1989-ben jött létre. A nagytermet 1999-ben avatták fel vendéglőadásokkal. Ma a színház nagyszámú bérletes nézővel rendelkezik, nem csak a megyeszékhelyen, hanem a Csíki- és a Gyergyói- medencében is. Egy évad tíz hónapot foglal magába. A túlnyomórészt fiatal, hivatásos színészekből álló csapat vendégművészek, meghívott rendezők, koreográfusok, látványtervezők, zenei szakemberek segítségével hozzák létre előadásait (szereda.ro).

3.4.3. Civil szervezetek

A Zöld Székelyföld Egyesület az elmúlt évek alatt a régió egyik meghatározó környezetvédelmi civil szervezetévé nőtte ki magát. Különböző tevékenységi vannak. Például a

Zöldszékely alap, amelynek a célja a közösségi programok támogatása. A közösségi kártya egy úgynevezett hűségkártya, amelyet a csíkszeredai a Merkúr Áruházakban, Herba Millefolium üzletben és a Parafarm gyógyszertárban lehet használni. A kártyahasználó 1% kedvezményben részesül és további 1% az egyesület közösségi alapjába kerül. Az alapba bekerülő pénzből az egyesület idáig tizenöt programot támogatott. Egy másik tevékenységük a Környezeti nevelés. Ennek keretén belül az egyesület tagjai közel 6000 gyereknek tartottak különböző előadásokat és szerveztek programokat. Több alkalommal szerveztek kerékpáros felvonulást a Föld Napján, amelyen kb. 400 személy vett részt. A legnépszerűbb programjuk a Nagy olaj- és hulladékgyűjtés. A havonta háromszor-négyszer megszervezett program során a lakosság városszerte kialakított gyűjtőpontokon adhatnak le különböző hulladékokat (zoldszekely.ro).

Az Elő Erdély Egyesület olyan tevékenységeket folytat, amelyek által Erdély fejlesztését segíti elő. Céljuk Erdély kulturális, természeti, szervezeti erőforrásainak feltárása, illetve népszerűsítése és hasznosítása Erdély újjátása, korszerűsítése érdekében. Szeretnék bemutatni Erdély értékeit, sokszínűségét külföldieknek és erdélyieknek egyaránt. Megszerveztek olyan programokat, amelyek által a résztvevők megismerhették Erdélyt. Ilyen például az Erdély elvarázsol diáktábor, ahol bemutatták Erdély néprajzi tájegységeit, kulturális értékeit, hagyományait illetve kézműves foglalkozásokat szerveztek (eloerdely.ro).

A Csíki Terület Ifjúsági Tanácsa, egy olyan civil szervezet, amely 1999 augusztusában azzal a céllal jött létre, hogy összefogja a működő csíkvidéki ifjúsági szervezeteket. A területen működő ifjúsági szervezetek és alapítványok számára próbál különböző irodai, adminisztrációs, pénzügyi, informálási, képzési és más szolgáltatásokat nyújtani. Az egyesület, különböző programok szervezésében is részt vesz. Ilyen például: Az őszi színei - III. Hargita megyei diák fotópályázat című program, amelyet 2011-ben rendeztek meg a Csíkszeredai Tanulók Házával közösen. Az egyesület közbenjárásával valósult meg az Önkéntes Menedzsment Képzés elnevezésű program is (cstit.ro)

A Csíki Anyák Egyesülete tevékenységében négy fontos területet emel ki. Az első a családdal, a születéssel, gyermekneveléssel kapcsolatos terület. A második a szellemi fejlődést elősegítő tevékenységek. A harmadik a testi épséget, egészségmegőrzést szolgáló tevékenységek. A negyedik pedig a karitatív tevékenységek. Az egyesület alapítói fiatal anyukák, akik hisznek abban, hogy közösen többet tehetnek azért, hogy a városba jól felszerelt játszóterek, parkok fogadják a gyermekeket. (csikianyak.ma).

IV. Élő örökség

4.1. Természeti értékek

Ahogy már fenn is írtam Csíkszeredára jellemző a hűvös éghajlat. A városban az évi középhőmérséklet csupán 5,9 °C. A medencejellegnek kedvező hatása is van, még pedig az,

hogy viszonylag magas a szélvédettség. Az év 58,5%-ában szélcsend van. Az átlagos csapadékmennyiség 589 mm és a hótakaró változatosan, 27-127 napig takarja a felszínt (Csíkszereda, 2011).

A csíkszeredai fürdő langyos, 21-23 °C borvízfürdő. Gyógyító hatása van. Hasznosítani lehet ivókúra formájában. Jótékony hatása van a gyomorgyulladásra, a vesebajra, idegrendszeri bántalmakra, és a magas vérnyomásra. Vasas, klór-nátriumos, kalcium-magnéziumos gyógyvíz (Vitos, 2002).

A csíksomlyói bór víz a Kis-Somlyó északnyugati lábánál fakad. Vízbősége miatt Benkő Károly 1853-ban „lobogó víznek” nevezte. Vörös, bor sáros, lerakódásából ítélve nagyon vasas (Vitos, 2002). Csíkszeredába a vizet évtizedeken keresztül fogatok szállították. Ma a forrást tetőszerkezet védi. A kegytemplom mögötti területen a forrásvizet a csíksomlyói barátok medencébe fogták. A szerzetesek a fürdővizet „lábvontatásra” használták, mert a víz különböző bántalmak ellen nagyon hatásos volt. 2006-ban a Bartátok Feredőjét újra építették és használatba adták (csiksomylo.uw.ro).

A város legbővebb vizű forrásai Zsögödön találhatóak, ahol igénybe vehető ásványvizes strand, beltéri medence valamint kádas fürdő. Az ásványvízforrás és a fürdőben használt hideg és meleg vizet tápláló forrás vasas valamint magas széndioxid tartalmú. A zsögödi vizek alkalmasak reumatikus bántalmak, emésztő és érrendszeri problémák, vese és idegbántalmak kezelésére (csik360.ro). A borvizekhez vezető utak megtalálhatóak a mellékletben (19.ábra.), pirossal vannak jelölve a források.

Csíkszeredát túlnyomó részben fenyőerdő övezi, kivéve Somlyó-hegyét, amelyet bükk és vegyes erdő borít. A városhoz tartozó erdős és mezős területeken előfordulnak védett növények és állatok is. Az egyik legritkább védett növény a kockás liliom, április-májusban virágzik a mocsári réteken. A növények közül kiemelkedő a mocsári gólyahír, amely a patakok és a vízforrások mentén él. Az erdők érdekességei a boldogasszony papucsja és a farkas boroszlán lombhullató cserje. Ritkán előforduló állatok közül az alpesi göte él a településen, madarak közül a vonuló sárszalonna jelenik meg március és november között, amely védett madár. A térség jellegzetes állatai a vaddisznó, a barnamedve, a róka. A ritka állatok közé a pettyes bundájú hiúz tartozik (Csíkszereda, 2011).

4.2. Épített örökségek

4.2.1. Műemlékek

Csíkszereda legrégebbi épülete a Mikó-vár (20.ábra.), amely az egyik legfontosabb régészeti emléke a városnak. Az Olt bal partján, a folyóvíz szintjétől kb. 25 méter magasságban épült fel, egy tér közepén, a 17. század elején. Azzal a céllal, hogy Erdély keleti peremén, a Gyimesi-szoroson Csíkba behatoló ellenséges erők útját állja. Építtetője Mikó Ferenc volt, Csík-,

Gyergyó-, és Kászonszékek főkapitánya. A Mikó- újvár megnevezéssel is találkozhatunk, amiből arra lehetne következtetni, hogy a város területén egy másik vár is volt. Azonban ez nem igaz, mert Szöcs János szerint a Mikó- újvár elnevezés Mikó Ferenctől származik, ugyanis neki Háromszéken, a Málnás és Oltszem közötti hegyen volt egy erőssége, így a csíkszeredait Újvárnak nevezte. Óolasz stílusban épült, ezért joggal feltételezhető, hogy az építésnél közreműködött az olasz Giacomo Resti, aki 1615-1634 között, mint udvari építész Erdélyben dolgozott. A délnyugati bástyában kápolnát alakítottak ki 1730-ban. A vár termeinek nagyobb része boltozatos kiépítésű. A bástyák földszinti és emeleti helyiségeit is gerendás deszkamennyezet fedi. A mai tetőzet a 19. század második felében készülhetett. A Mikó-vár az 1870-es években a Csíki Magánjavak tulajdonába került. Később, 1887-ben a honvédség vette bérbe az épületet és laktanyaként használta. 1970-től a csíkszeredai Múzeum végleges otthona lett (Vofkori, 2007).

Az egykori csíksomlyói gótikus templomot (21.ábra.) a ferencesek építették. Ez a templom századokon át küzdött a kemény telekkel, ezért 1802-ben lebontották. Az új templom Schmidt Konsztantin építész tervei alapján barokk stílusban épült. Az építést 1876-ban fejezték be teljesen. A templomnak egyik nagyon értékes része a három manuállal, 41 szőlőváltozattal és 2824 síppal működő orgona. A legértékesebb a kegyszobor, amely Szűz Máriát ábrázolja, reneszánsz stílusban épült, hársfából (Csíkszereda, 2011). A mai kegytemplom a Kis-Somlyó hegy lábánál helyezkedik el, két tornya van és tekintélyes a mérete (Vofkori, 2007).

Csíkszereda legimpozánsabb épülete, a Márton Áron Gimnázium (22.ábra.), a Szék útja és a George Coșbuc utca találkozásánál található. A Csíksomlyói Római Katolikus Gimnáziumot a ferencesek alapították a 17. század közepén. Az iskolának Csíkszeredába való helyezésének a kérdése a 19. század közepén merült fel. Az alapkövetétel 1909-ben történt meg és 1911-re elkészült az épület. Az avatóünnepségen gróf Majláth Gusztáv Károly püspök szentelte fel az épületet. A gimnázium középső részét egy kápolna ékesíti, amelynek az ablakán Szűz Mária egész alakos képe található, karján szent fiával (Csíkszereda, 2011).

A Salvator kápolna Kissomlyó hegyén található. Boltozott, négyszögletes szentélyű középkori kápolna. A 15. század második felében építették (Csíkszereda, 2011). A néphagyomány úgy tartja, hogy Hunyadi János nándorfehérvári győzelmének emlékére épült, késői gótikus építészeti stílusban. A kápolna nyugati homlokzata előtt kőből faragott kereszt áll. Ennek a négy oldalán a következő szövegek olvashatóak: a nyugati oldalán- „Az első pünkösdi búcsú menet emlékére, melyet 1567. évben István gyergyóalfalvi pap Csíksomlyóra vezetett.” A keleti oldalán- „Isten tarts meg minket őseink szent hitében és erényeiben”, az északi oldalán- „Állították 1876. évben.” És a déli oldalon- „Gyergyó alfalvi hívek.”(Vofkori, 2007).

A Szent Antal-kápolna története az, hogy a török-tatár dúlás idején, 1661-ben Márk Jakab testvér a Kis-Somlyó hegy déli oldalán rejtőzködött. Onnan kellet végig néznie a templom felégetését. Nehéz helyzetében Szent Antalhoz imádkozott és megígérte, hogy ha megmenekül, akkor azon a helyen, ahol van kápolnát fog építeni. Márk Jakab testvér megmenekült és be is tartotta az ígéretét, 1673-ban saját kezével építette fel a kápolnát. A csíksomlyói gimnázium tanulói a kövekből összerakott kápolna helyett felépítették a mai kápolnát. A Szent Antal kápolnát többször javították a 19. században, megközelítéséhez lépcsőt építettek (Vofkori, 2007).

A Városháza, egykor Vármegyeháza építésének kérdése akkor merült fel, amikor Csíkszereda lett Csík vármegye központja. Csíksomlyóról először a Mikó-várba költözött be a vármegyeszékhely 1879-ben. Utána nem sokkal neki fogtak az új székház építésének (Csíkszereda, 2011). Az épületet az egykori Vártér keleti oldalán helyezték el, ez teljesen megváltoztatta a környék összképét. 1912-ben átalakítási munkálatok kezdődtek, a homlokzatot déli és északi irányba megnövelték (Vofkori, 2007).

4.2.2. Emlékművek

A Szovjet Hősök emlékművet Erőss István tervezte, 1948. november 7-én avatták fel. Az obeliszként is emlegetett emlékmű egy sokak számára emlékezetes történetet takar. Kb. 1945 nyarán, amikor véget ért a II. világháború összeszedték az elesett orosz, német és magyar katonák holttesteit és a mai Szabadság térre temették. Egy évvel később a holttesteket kiásatták a csíkszeredai gimnazista diákokkal és újra temették a Szovjet Hősök Emlékművének helyén (csik360.ro).

A Kissomlyó- hegy lábától a Salvator kápolnáig van a Keresztút, amit Jézus-hágójának is szoktak nevezni. A régi kereszteket 1868-ban állították ki, ezekből mára nagyon kevés maradt meg. Az I. világháború után új kereszteket állítottak fel, amelyeket Kovács József készített. A zarándokok számára búcsújáráskor ma is fontos szerepet tölt be a Jézus-hágója útszakasz (József atya, csiksomlyó.ro).

4.2.3. Temető

A Mikó-vár mögötti, jobb oldali területet már a 18. század közepén is temetkezésre használták. Feltételezhető, hogy abban az időben a várban állomásozó osztrák katonaság halottainak volt a temetkezési helye. Később a temetőt a Megyei Korház is használta a 19. század végéig. A hősök temetőjének tartják számon, mert az I. világháborúban 64 román, 54 orosz, 15 szerb, 125 német, 6 osztrák, 419 magyar, 45 olasz, 22 cseh és 373 ismeretlen áldozatot temettek oda. A múltból csak négy sírkövet őriz a temető, ezért az 1980-as években egy márványtáblás síremléket állítottak (csik360.ro).

4.2.4. Szobrok

A Vár téren levő Petőfi Sándor szobor Szobotka András műve, a Nicolae Bălcescu szobor pedig Doru Popovici alkotása. A szobrok hangsúlyosabbá teszi a Mikó-várat és minden évben március 15-én megrendezett, ünnepségsorozaton megkoszorúzzák mindét szobrot (csik360.ro).

A központi parkban található, monumentális méretű szobor a szocialista-realizmus jegyeit viselő alkotás. A II. világháborúban hősi halált halt román áldozatok emlékére készült 1974-ben. A nemzeti ünnepeket tartja ott a város román lakossága (csik360.ro).

A Gloria Victis Ercsei Ferenc műve, amely a Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusa előtt helyezkedik el. A művészt Márai Sándor: Mennyből az angyal című verse ihlette. A szobrot az 1966-os forradalom emlékére állították. Az október 23.-ai megemlékezések, koszorúzások színhelye (csik360.ro).

A Jégkorongozók-szoborcsoporthat Törös Gábor készítette és 1979-ben leplezték le, a csíkszeredai jégkorong 50. évfordulóján. A Vákár Lajos műjépgála előtt található inox acéllemezekből készült szobor Európa első hokis szobrai közé tartozik (csik360.ro).

4.2.5. Emlékház

A Nagy Imre galériában megtekinthető a teljes életmű nagy része: vázlatok, portrék kompozíciók stb. A galéria szomszédságában található a zsögödi emlékház, amelyben a festő élete során felgyűlt mindennapi használati tárgyakat lehet megtekinteni. Azok a tárgyak, amelyek a festő halálakor a házában voltak úgymond érintetlenül megvannak, sőt még ki is van egészítve a kolozsvári házából elhozott tárgyakkal (székelyhon.ro).

4.3. Tárgyi örökség

4.3.1. Egyházi gyűjtemények

Pontosan nem lehet tudni, hogy a ferencesek mikor telepedtek le Csíksomlyóra, az első írásos említés az 1400. október 29-i dátumot viseli. A csíksomlyói ferences nyomda és könyvkötő műhely alapítója Kájoni János atya (Vofkori, 2007). Ebből az időből könyvek maradtak meg és egyéb tárgyak, amelyeket ma is meg lehet nézni a Csíki Székely Múzeumban. Az egyik kincs, ami megtekinthető a Fekete Könyv (23.ábra.), amelyet Kájoni János írt és a fekete brassói bőrkötésről kapta a nevét. Ez az értékes munka betekintést nyújt a 17. századi erdélyi vallási életbe. Kájoni Jánosnak egy másik könyve a Herbarium (24.ábra.) volt, magyarul Fűvészkönyv. Növényekről írt, megadta a magyar és a latin nevét, és leírta a növény természetét és gyógyászati hatását. A Kájoni Kódexet (25.ábra.) is meg lehet nézni, amely Erdély 17. századi zenetörténetének fontos forrása. 1985-ben került elő a csíksomlyói ferences rendház ebédlőjének falából, de az 1990-es évekig el volt rejtve a nyilvánosság elől. Ezeken kívül 284 pergamen- és

papírkéziratot őriz a Csíki Székely Múzeum, közöttük a legrégebbi mű a Tractatus virtutum (26.ábra.) (József atya, csiksomlyo.ro).

4.3.2. Kegytárgyak

A főoltáron levő Mária-szobor a csíksomlyói templomnak a legnagyobb értéke. A szobor 2,27 méter magas, Szűz Máriát ábrázolja, karján a kis Jézussal. A boldogságos Szűzet testhez álló ruha takarja. Jobb kezében királypalcát tart, bal kezében pedig Jézust. A fején nehéz korona van, arca mosolygós, hajfürtjei a vállára omlanak. A szobor készítését a szakértők az 1510-es évekre teszik. Keletkezésének körülményeit, az alkotó kilétét ma is homály fedi. A Szűzanya szobráról rengeteg legenda született, talán ezek tartják az érdeklődés középpontjában a kegyhelyet. Az egyik legenda az, hogy amikor volt a tatárdúlás akkor a tatár vezér belépett a templomba és a szobrot lándzsájával szerette volna ledönteni, ám a karja megbénult. Később többen próbálták elvinni a Mária szobrot a tatárok közül viszont annyira nehéz lett a legenda szerint, hogy nem tudták megmozdítani sem. A hagyomány úgy tartja, hogy 1848-ban Papp Miklós szobrász a Mária jobb arcán levő karcot (amit a tatár vezér lándzsájával okozott) megpróbálta befesteni, de nem sikerült neki. Ma is úgy tartják, hogy ezeket a sebhelyeket évszázadok óta próbálják eltörölni, de senkinek nem sikerül. Csodának számít a szobor fennmaradása is, hiszen a Szűzanya szobra mindig túlélte a templom pusztulását, sértetlenül került ki a lángokból és a köréje menekülőknél is bátorságot adott (Vofkori, 2007).

4.4. Élő hagyományok

4.4.1. Népszokások

Számos olyan népszokás van, amely a csíkszeredaiak körében fennmaradt. Január hatodika, Vízkereszt napja a katolikusok ünnepe, ekkor van a házszentelés. Annyiból áll, hogy a pap házról házra jár és megszenteli a házakat. Húsvét előtti vasárnap, virágvasárnap konfirmálnak az unitárius gyerekek. A katolikusok ezen a napon szenteltetik meg a barkát (pimpót). Húsvét első napján a katolikusok sonkát, tojást, bárányhúst, kalácsot, bort szenteltetnek. Csíkszeredában a tapstéren tartják az ételszentelő misét. Ilyenkor hosszú és egyenes sorokban az egész teret elfoglalják az emberek. Húsvét másodnapja a locsolás napja (szekelyfold.info.ro).

4.5. Hagyományos mesterségek

A Vitos Kerámia 1990-től működik, és folyamatosan fejlődik. Az edények tűzálló anyagból készülnek, vörös és fekete színben. Vitos László a hagyományos edények mellett modern vonalú kerámiatermékeket is készít (Vofkori, 2007). A szintén csíkszeredai Kerámika Kft. agyagedények gyártásával foglalkozik. A termékek kézi korongozással készülnek. Székelyföldre jellemző formák és minták díszítik (szekelytermek.ro). A Mózes Gyapjufeldolgozó Manufaktúra Kft. a birka gyapjú teljes körű feldolgozásával foglalkozik.

Felhasználnak még kender, gyapot és len vásznakát is. Készítenek terítőket, szőnyegeket, cserege garnitúrákat, népi és stilizált ruhákat valamint lakásdekorációs textíliákat (Mózes Manufaktúra hivatalos honlapja). A Folk-Text Kft. különböző népviseleti ruhákat gyárt, népi hímzett termékeket, hagyományos, kézi szövőszéken szőtt termékeket valamint modernebb hímzett termékeket.

Portik L. Sándor egyéni vállalkozó, a megtermelt mézet és propoliszt értékesíti. Bio méhészettel 2012 óta foglalkozik. Sánta Elemér szintén egyéni vállalkozó a Parázska néven ismert kürtöskalácsokat és lángosokat forgalmazza. A Búzakalász Kft. kézműves pékség, hagyományos módszereken alapuló péktermékeket készít (szekelytermek.ro).

4.6. Hagyományőrző rendezvények

Csíkszeredában minden hónapban megszervezik a hagyományos és helyi termékek vásárát. Hargita Megye Tanácsa ezzel a vásárral segíteni szeretné a helyi termelőket és a vásárlóknak is lehetőséget teremtetni, hogy egészséges és helyi termékeket fogyaszthassanak. Lehetőség van hústermékeket, mézet, házikenyeret, péktermékeket, házi süteményeket, tejtermékeket, lekvárokat, szörpöket, gyümölcsleveket, zöldségfélét, valamint különböző kézműves termékeket vásárolni. Ezen kívül a vásárok fontos szerepe a hagyományos termékek és mesterségek megőrzése és továbbadása az ifjú nemzedéknek. Minden ünnep előtt is megszervezik a vásárokat (szekelytermekek.ro).

V. Vendéglátás/turizmus

A városba látogató turisták számos szálloda, hotel vagy panzió közül válogathatnak. A három csillagos szállodák: a Hunguest Hotel Fenyő, a Flamingo Hotel&Wellness center, a Park hotel. Két csillagos szállodák: Merkur hotel, Prince hotel, Salvator hotel. Egy csillagos szálloda a Sport club hotel. Három csillagos panziók: Bécsi panzió, Gambrinus panzió, Harmónia panzió, Juliu's panzió, Siesta panzió, Várdomb panzió. Két csillagos a Betty panzió, a Csíki panzió, a Korona panzió, a Nárcisz panzió, a Randevú panzió, a Székely szállás panzió, a Turul panzió, a Csillag motel és a Fodor hostel. Ezek a szálláshelyek közül mindegyiknél lehet étkezni is. A városba látogatóknak lehetőségük van megnézni Csíkszereda régi épületeit, múzeumba mehetnek, más kulturális programokon vehetnek részt, meglátogathatják a Mikó-várat, a Csíki Csobbanó uszodát, vagy a zsögödfürdői kezelőbázist (Csíki-Info, 2014).

VI. Összefoglalás

Csíkszereda annak ellenére, hogy egy kisváros nagyon érdekes múlttal és sokszínű jelennel rendelkezik. Megéri megismerni a történelmét, hogy hogyan alakult ki, milyen régi épületei vannak, kik voltak azok a neves személyiségek, akik a városban éltek. Figyelembe véve a helyet, amiből kialakult a város észrevehető az emberi erő és akarat, mert egy vizenyős, nehezen lakható területből fejlődött ki ez a gyönyörű városka, Csíkszereda.

VII. Melléklet

1. ábra. Ezer Székely Leány napja

2. ábra. Nagy Imre

3. ábra. Nagy István

4. ábra. Vákár Lajos

5. ábra. Csíkszereda új és régi térképe

6.ábra. A Nemzeti Bank költöztetése

7.ábra. Pál Gábor féle ház most és rég

8.ábra. Petőfi Sándor Ált. Iskola most és a régi Polgári Leányiskola

9.ábra. Régi berendezésű szoba és ágy

10.ábra. Régi berendezésű szoba

11.ábra. Régi asztal és láda

12.ábra. Régi konyha

13.ábra. Férfi székelyruha

14.ábra. Női székelyruha

15.ábra. Régi sörgyár

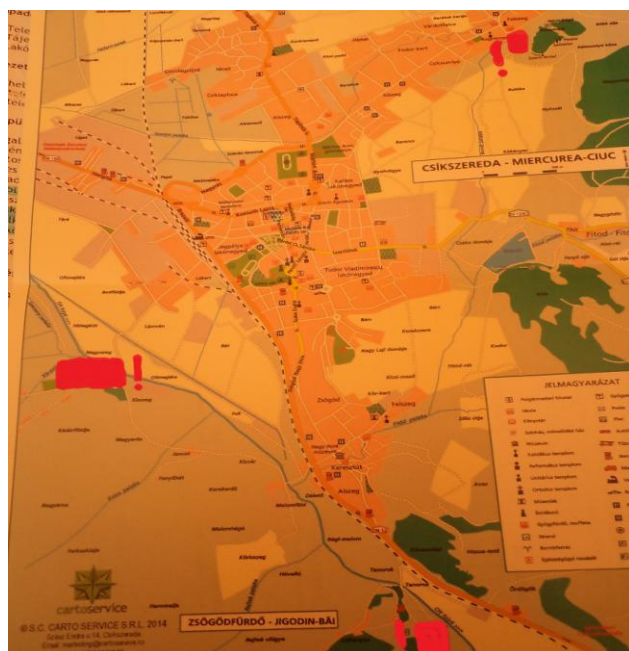
16.ábra. Hajtány

17.ábra. Szent Kereszt templom

18.ábra. Görög Katolikus templom

19.ábra. Borvíz térkép

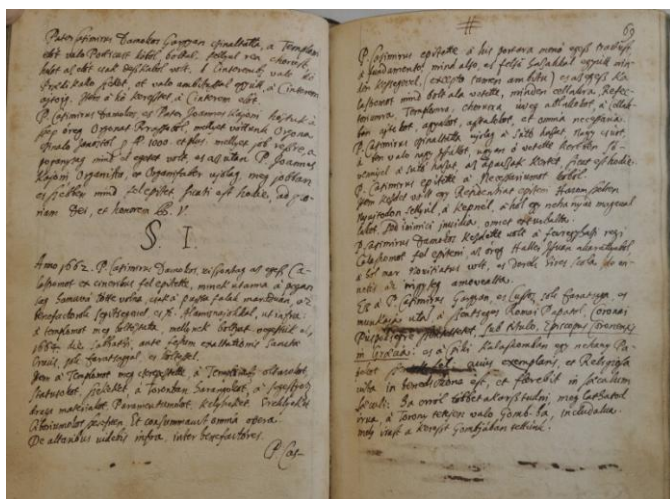
20.ábra. Mikó vár most és rég

21.ábra. Régi, gótikus csíksomlyói templom

22.ábra. A Márton Áron Gimnázium most és rég

23.ábra. Fekete könyv

24.ábra. Fűvészkönyv

25.ábra. Kájoni Kódex

26.ábra. Tractatus virtutum

VIII. Felhasznált irodalom

1. A csíksomlyói borvízforrás, <http://csiksomlyo.uw.hu/borvizforras.html> - utolsó látogatás: 2014. július 10
2. Barabás Hajnal (2014), 3,6 millió lej mozira, *Székelyhon.ro*, 2014. március 25, <http://www.szekelyhon.ro/aktualis/csikszek/36-millio-lej-mozira> - utolsó látogatás: 2014. július 9
3. Beszélgetés Ferencz Angélával, a Hargita Megyei Kulturális Központ igazgatónőjével, 2014. július 9
4. Beszélgetés Kovács Máriával, 2014. június 28
5. Borsodi L. László, Csíksomlyó hivatalos honlapja, *Csíksomlyói pünkösdi búcsú-2014*, <http://csiksomlyo.ro/csiksomlyoi-punkosdi-bucsu-%E2%80%93-2014> – utolsó látogatás: 2014. június 26
6. Csata István, Kiss Tamás (2007), *Népesedési perspektívák*, Kolozsvár, Kriterion Kiadó
7. Csíki Anyák Egyesületének hivatalos honlapja, *Bemutakozás*, <http://csikianyak.ma/bemutakozo/> - utolsó látogatás: 2014. július 1
8. Csíki-Info csíkszeredai tájékoztató (2014), *Szállás*, Csíkszereda Kiadóhivatal
9. Csíkszereda-az iskolaváros (2011), *Csíkszereda*, harmadik bővített kiadás, Csíkszereda Kiadóhivatal
10. Csíkszereda hivatalos honlapja, *Aktuális/Aláírták a második hőszigetelési szerződést is*, <http://szereda.ro/#!/hu/h1/62/1562/alairtakamasodikhoszigetelésiszerzodestis.html> - utolsó látogatás: 2014. július 9
11. Csíkszereda hivatalos honlapja, *Aktuális/Lakossági fórum a Fűzfa lakónegyed felújítási terveinek bemutatására*, <http://szereda.ro/#!/hu/h1/62/1554/lakossagi-forum-a-fuzfa-lakonegyed-felujitasi-terveinek-bemutatasara.html> - utolsó látogatás: 2014. július 9
12. Csíkszereda hivatalos honlapja, *Ezer Székely Leány napja*, <http://szereda.ro/#!/hu/h/10/ezer-szekely-leany-napja.html> - utolsó látogatás: 2014. június 26
13. Csíkszereda hivatalos honlapja, *Csíki Játékszín*, <http://szereda.ro/#!/hu/h/56/csiki-jatekszin.html> - utolsó látogatás: 2014. július 1
14. Csíkszereda hivatalos honlapja, *Csíki Székely Múzeum*, <http://szereda.ro/#!/hu/h/54/csiki-szekely-muzeum.html> - utolsó látogatás: 2014. június 29
15. Csíkszereda hivatalos honlapja, *Csíkszereda Kiadóhivatal*, <http://szereda.ro/#!/hu/h/57/csikszereda-kiadohivatal.html> - utolsó látogatás: 2014. július 7
16. Csíkszereda hivatalos honlapja, *Csíkszeredai Városnapok*, <http://szereda.ro/#!/hu/h/9/csikszeredai-varosnapok.html> - utolsó látogatás: 2014. június 26
17. Csíkszereda hivatalos honlapja, *Városbemutató*, <http://szereda.ro/#!/hu/h/18/varosbemutato.html> - utolsó látogatás: 2014. június 25

18. Csíki Terület Ifjúsági Tanácsának hivatalos honlapja, <http://www.cstit.ro/cstit.php> - utolsó látogatás: 2014. július 1
19. Csíksomlyó hivatalos honlapja, *József atya írásai*,
<http://csiksomlyo.ro/category/somlyo/jozsef-atya-irasai> - utolsó látogatás: 2014. július 10
20. Csíki Székely Múzeum hivatalos honlapja, *Néprajzi gyűjtemény*,
<http://www.csszm.ro/csiki.php?l=hu&m=1&sm=2&ssm=4&id=7> – utolsó látogatás: 2014. július 9
21. Dobos László (2010), Száz éve született Vákár Lajos, *Székelyhon*, 2010. szeptember 7,
<http://www.szekelyhon.ro/sport/jegkorong/szaz-eve-szuletett-vakar-lajos> - utolsó látogatás: 2014. június 27
22. Egyházak (2011), *Csíkszereda*, harmadik bővített kiadás, Csíkszereda Kiadóhivatal.
23. Élő Erdély Egyesület hivatalos honlapja, *Rólunk*, <http://www.eloerdely.ro/HU/AboutUs.aspx> - utolsó látogatás: 2014. július 1
24. Gazda Klára, Haáz Sándor (1998), *Székelyek ünneplőben*, Budapest, Planétás Kiadó
25. György Ottilia (2011), *A terület- és településfejlesztés legfontosabb feladatai a Csíki-medencében*, Kolozsvár, Scientia Kiadó
26. Hargita Megyei Kulturális Központ hivatalos honlapja, *Magunkról*,
<http://www.ccenter.ro/main.php?m=2> – utolsó látogatás: 2014. július 7
27. Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes hivatalos honlapja, *Rólunk*,
<http://www.hargitatanc.ro/?menu=rolunk&l=hu> – utolsó látogatás: 2014. július 1
28. József atya, *Keresztút a Kissomlyó oldalában (Jézus hágója)*, <http://csiksomlyo.ro/keresztut-kissomlyo-oldalaban-jezus-hagoja> - utolsó látogatás: 2014. július 9
29. Kájoni János Megyei Könyvtár hivatalos honlapja, *Bemutakozás*,
<http://konyvtar.hargitamegye.ro/hu/h/115/bemutakozas> - utolsó látogatás: 2014. július 7
30. Kertész Melinda (2012), Népszámlálás 2011, *Transindex*, 2012. szeptember 7,
<http://itthon.transindex.ro/?cikk=18212> – utolsó látogatás: 2014. június 24
31. Kozán István (2011), Csíkszereda: 82 százalék magyar, 17 százalék román, *Székelyhon*, 2011. november 15, <http://szekelyhon.ro/aktualis/82-szazalek-magyar-17-szazalek-roman> - utolsó látogatás: 2014. június 24
32. Könyvtári napok (2014), *Origo Eseménynaptár*, éves különszám, Csíkszereda Kiadóhivatal
33. Mózes Gyapjúfeldolgozó Manufaktúra Kft. hivatalos honlapja, Főoldal,
<http://www.transylvania-authentica.ro/html/lap/hu/tagok-leiras/0/Mozes-Gyapjufeldolgozo-Manufaktura-KFT-Kezmuves-termekek-ruhazat-es-szottesek-lakastextiliak--szekely-festekesek-21> - utolsó látogatás: 2014. július 10
34. Murádni Jenő (1984), *Nagy István*, Bukarest, Kriterion Könyvkiadó

35. Nagy Imre galéria, Székelyhon/Szórakozás, <http://szorakozas.szekelyhon.ro/muzeum-galeria-kultura/nagy-imre-galeria> - utolsó látogatás: 2014. július 9
36. Petőfi utca (2011), Csíkszereda, harmadik bővített kiadás, Csíkszereda Kiadóhivatal
37. Szász Margit (2003), *Székely életmód és népművészet*, Székelyudvarhely, Infopress Rt. Kiadó
38. Székelyföldi népszokások, Székelyföld info, <http://szekelyfold.info.ro/nepszokasok> - utolsó látogatás: 2014. július 11
39. Székely termékek, Búzakalász Kft., <http://www.szekelytermek.ro/?l=hu&m=buzakalasz-kft> – utolsó látogatás: 2014. július 11
40. Székely termékek, Események, <http://www.szekelytermek.ro/?l=hu&m=esemenyek> – utolsó látogatás: 2014. július 11
41. Székely termékek, Folk-Text Kft., <http://www.szekelytermek.ro/?l=hu&m=folk-text-kft> – utolsó látogatás: 2014. július 11
42. Székely termékek, Keramika Kft., <http://www.szekelytermek.ro/?l=hu&m=keramika-kft> – utolsó látogatás: 2014. július 11
43. Székely termékek, Portik L. Sándor egyéni vállalkozó, <http://www.szekelytermek.ro/?l=hu&m=portik-l-sandor-egyeni-vallalkozo> – utolsó látogatás: 2014. július 11
44. Székely termékek, Sánta Elemér egyéni vállalkozó, <http://www.szekelytermek.ro/?l=hu&m=santa-elemer-egyeni-vallalkozo> – utolsó látogatás: 2014. július 11
45. Természetföldrajzi adottságok (2011), Csíkszereda, harmadik bővített kiadás, Csíkszereda Kiadóhivatal
46. Történelmi visszatekintés (2011), Csíkszereda, harmadik bővített kiadás, Csíkszereda Kiadóhivatal
47. Vámszer Géza (2007), *Csík vármegye településtörténete*, Csíkszereda, Pallas-Akadémia Kiadó
48. Vitos Mózes (2002), *Csíkmegyei füzetek I.*, Csíkszereda, Hargita Kiadóhivatal
49. Vitos Mózes (2003), *Csíkmegyei füzetek II.*, Csíkszereda, Hargita Kiadóhivatal
50. Virtuális séta Csíkban, Gyógyító természet, http://www.csik360.ro/HU/Barangolas/Gyogyito_termeszeti.aspx#.U75kDUA_IUA – utolsó látogatás: 2014. július 10
51. Virtuális séta Csíkban, Köztéri műalkotások, http://www.csik360.ro/HU/Barangolas/Kozteri_mualkotasok.aspx#.U7uRI0A_IUB – utolsó látogatás: 2014. július 8

52. Vofkori György (2007), *Csíkszereda és Csíksomlyó képes története*, Békéscsaba, Typografia Kiadó
53. Zöld Székelyföld Egyesület hivatalos honlapja, *Bemutakozó*,
<http://zoldszekely.ro/hu/h/9/bemutakozo> - utolsó látogatás: 2014. július 1